

הקרבת מיד, ואפילו אם לא עשה לבסוף את העבודה השניה במחשבת פסול. ועל כן, כששחט את הפסח 'לשמו' על מנת לזרוק את דמו 'שלא לשמו', נפסל הקרבן מיד בשעת שחיטה (רש"י). ונחלקו בדיון זה רבי יוחנן וריש לקיש בזבחים (ט, ב), האם למדים ממחשבת פיגול שמועילה בה מחשבת מעבודה לעבודה או לא.

ונחלקו בירושלמי (כאן), אם הפסול הוא משום ש'נעשה משעה ראשונה כשחטו לשמו ושללא לשמו', או משום ש'כל שאילו יבוא לאותה העבודה והוא מחשב לה, מחשב הוא מעבודה אחרת לה', כלומר, האם הפסול הוא בשחיטה, שהחושב בשעת שחיטה מחשבת פסול על הזריקה, יש בכך מחשבת פסול ביחס לשחיטה עצמה, כאילו חשב שהשחיטה עצמה תהא 'שלא לשמו', או שמה הפסול הוא בזריקה, שהזריקה נפסלת כיון שחשב בשעת שחיטה לעשותה 'שלא לשמו', ונחשב כאילו חשב כך בזריקה אף שבשעת הזריקה חשב שתהא 'לשמו' [אמנם, גם לפי צד זה נפסל הקרבן מיד בשעת שחיטה, כיון שאין הדם ראוי עוד לזריקה, שהרי אי אפשר עוד לקיים בו זריקה לשמה, והרי זה כנפסל הדם] (ע"פ קרן אורה זבחים ט, ב ומקדש דוד קונטרס עניני קדשים ד, ג).

שְחָטוּ שְלֹא לְאוֹכְלָיו - לחולה ולזקן שאינם יכולים לאכול כזית, ואין בו מנויים אחרים אלא הם (רש"י). ויש שכתבו, שמדובר שיש מנויים אחרים מלבדם, אלא שכיוון לשחטו לשם החולה והזקן ולא לשם האחרים, שאם מדובר שאין שם מנויים אחרים מלבד החולה והזקן, אם כן מדוע נקטה המשנה שחשב במפורש ששחטו 'שלא לאוכליו', הרי אפילו אם שחטו בסתם גם כן פסול, כיון שאין לו אוכלין (תוס', וכן מבואר בירושלמי על משנה זו - מראה הפנים שם. וראה הגהות רא"מ הורו"ק שביאר שזו גם כוונת רש"י). ויש שכתבו, שבאמת גם אם שחטו בסתם פסול, והמשנה נקטה ששחטו 'שלא לאוכליו' אגב הסיפא ששחטו 'לאוכליו' ושללא לאוכליו' (קול הרמ"ז, בדעת רש"י).

לְעֶרְלִים, ישראל שמתו אחיו מחמת מילה, ופסול מלאכול פסח, שנאמר (שמות יב, מח) 'וכל ערל לא יאכל בו' (רש"י). ויש שכתבו, שעל האמור כאן היינו שאינו מל משום שחושש מצער המילה, אבל אם מתו אחיו מחמת מילה נחשב כאנוס ומותר לאכול את הפסח (תוס' חגיגה ד, ב, בשם ר"ת, וראה אתון דאורייתא יג, שהוכיח שגם לדעת רש"י נחשב כאנוס ופטור מעשיית פסח, אלא שמכל מקום הואיל והוא ערל, פסול מלאכול).

גִּמְרָא. אָבֵל בְּשָׁתֵי עֲבוּדוֹת מוֹדֶה דְּמִיפְסִיל, ולפי זה, מה שנאמר במשנה להלן (סא, א) 'לטמאים ולטהורים כשר', אף ששם מדובר בעבודה אחת [שהרי אין מחשבת טמאים פוסלת אלא בשחיטה], ואם כן כיון שהלשון הראשון הוא 'לטמאים' היה לנו לומר בזה 'תפוס לשון ראשון', יש להעמיד שם באופן שעומדים לפניו טמאים וטהורים ואמר 'הריני שוחט לאלו', שכיון שהזכיר את שניהם בבת אחת, חלה השחיטה עבור שניהם (תוס', ראה שם הוכחתם לאוקימתא זו). ויש שביאר, שהכלל של 'תפוס לשון ראשון' נאמר רק כששני הלשונות סותרים זה את זה, אבל כששוחט על מנת שיאכלו ממנו טמאים וטהורים, אין סתירה בין הלשונות, כיון ש'מחשבת אוכלין' אינה פוסלת אלא אם כולה היתה לשם שאינם ראויים, משא"כ כאן ששניהם יכולים לאכול ממנו, טמאים וטהורים (הגהות רא"מ הורו"ק).

דְּקָאֵי בְּשַׁחֲטָהּ וְקָחְשֵׁיב בְּזִרְקָה דְּאָמַר הֲרִינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח לְשִׁמּוֹ לְזִרוֹק דְּמוֹ שְלֹא לְשִׁמּוֹ, ודוקא באופן זה, שחשב בשעת שחיטה לזרוק 'שלא לשמו', אך אם חשב בשעת שחיטה לקבל או להוליך 'שלא לשמו', אין הקרבן נפסל, כיון שהמקור לכך ש'מחשבין מעבודה לעבודה' הוא ממחשבת פיגול, דהיינו שמחשב בעבודה אחת לעשות עבודה אחרת במחשבת פיגול [כגון שמחשב בשעת שחיטה שיזרוק את הדם על מנת לאכול מן הבשר חוץ לזמנו] (גמ' זבחים ט, ב, ראה ביאורנו להלן ד"ה וקא), ושם אין מחשבת פוסלת אלא אם חשב על הזריקה ולא על שאר עבודות (תוס' שם).

ויש שכתבו, שגם אם חשב בשעת שחיטה לקבל או להוליך 'שלא לשמו', הקרבן פסול (מאירי חולין לה, ב), שדוקא לגבי פיגול הפסול במחשב מעבודה לעבודה הוא רק במחשב על הזריקה ולא על הקבלה וההולכה, משום שמחשבת פיגול אינה פוסלת אלא במחשב בשעת אחת מארבע העבודות על האכילה שתהא חוץ לזמנו, הן אכילת מזבח [דהיינו זריקה או הקטרה] והן אכילת אדם [אכילת הקרבן לבעלים או לכהנים], אבל הפסול של 'שלא לשמו' שייך גם בקבלה והולכה, שהרי אם חשב 'שלא לשמו' בשעת קבלה והולכה פסול, ואם כן גם כשחשב בשעת שחיטה לקבל או להוליך 'שלא לשמו' פסול (קרן אורה זבחים שם, וראה ליקוטי הלכות [לחפץ חיים] שם ז, א זבח תודה ד"ה מחשבין, כיצד נלמד דין זה מפיגול, אף שבפיגול אין מחשבים אלא על הזריקה). ויש הסוברים, שאכן מחשבת פיגול מעבודה לעבודה פוסלת גם לענין קבלה והולכה (בעל המאור חולין ט, א, רמב"ן ורשב"א שם).

וְקָא מְשַׁמֵּע לָן דְּמַחְשְׁבִין מַעְבֻּדָּה לְעִבּוּדָּה, כלומר, שהמחשב בשעת עבודה זו על חברתה לעשותה במחשבת פסול, נפסל

המשך מעמוד נוסף:

כשחשב במפורש 'שלא לשמו', עקר בזה את הקרבן מסתמו לשמו, והטעם שפסול כשחשב 'לשמו ושללא לשמו', הוא משום שחשב במחשבת 'לשמה', כי צריך שיהיה הקרבן מיוחד רק לשמו ולא לשם דבר נוסף (שם, ב, בדעת התוס' במנחות מב, ב).

פסול של 'שלא לשמו', וכמו שאם חשב לאכול את הקרבן בזמנו ושללא בזמנו שפסול משום פיגול (קובץ שעורים ב כב, א, בשם הגר"ח הלוי). ויש סוברים, שהפסול כשחשב 'שלא לשמו' הוא אכן מצד חיסרון של 'לשמה', שאף ש'סתמא לשמה', מכל מקום